

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

XXV. ÉVFOLYAM

1943. 5. SZÁM.

ALAPITOTTA: RAVASZ LÁSZLÓ

TARTALOM:

AZ IGE TÜKRÉBEN.

Káli Dénes: Az Isten igaza.

I. L.: Hitvallásos nevelés, közoktatás,
nemzeti nevelés.

M. Nagy Ottó: Az egyházi tanítás.

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA.

Vásárhelyi János: A lelkésznek
szövetségének munkája.

Hírek.

ARTE ET MARTE.

Dr. Tavaszgy Sándor: Mythologia
és Eszkhatologia.

VASÁRNAPI ISKOLA.

I. L.: A vasárnapi iskola és az
istentisztelet.

A munka hírei.

IRODALOM.

T. J.: Moravcsik Gyula: A papi-
rusok világából. — *Íj. Varga Zs.:*
A hellenisztikus papyrusok...

O. L.: Dr. Victor J.: Szól az Ige.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZGY SÁNDOR

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGYÉVRE 8— PENGÓ. — EGYES SZÁM ÁRA 80 FILLÉR

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből“ o. füzet sorozat legújabb számai:

16-ik szám:

Az ethika mai kérdései.

Irta: Dr. Tavaszy Sándor. Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra?

Irta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

Téma és textus a prédikációban.

Irta: Kozma Tibor. Ára 1— Pengő.

19-ik szám:

A világot legyőző hit.

Irták: Dr. Tavaszy Sándor, Dr. Imre Lajos, Dr. Gönczy Lajos,
Dr. Nagy Géza és Nagy András. Ára 1'20 Pengő.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Még kapható:

DR. KISS TIHAMÉR:

**A ref. népfőiskola a vallásos nevelés
szolgálatában.**

Ára 30 fillér.

KOZMA TIBOR:

**Az „Imago Dei“ problémája és a
prédikált Ige.**

Ára 5— Pengő.

Tűz és Ső

címen jelent meg Sipos Géza prédikációs kötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4— Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

AZ IGE TÜKRÉBEN

Az Isten igaza.

„Az ég és föld elmulnak... és az embernek minden dicsősége, mint a fűnek virága... De az Úr beszédei megmaradnak mindörökké!”

Márk 13 : 31 ; I. Péter 1 : 24—25.

A kibúcsúzó pap nézi magát az örök Ige tükrében. Korábban a vállalkozószellem, az önbizalom, a körülmények kedvezése kérdésének tekintette az állásváltoztatást. Érdek, érvényesülési vágy, nagyratörés, vagy kényszerhelyzet mozgatta majdnem valahány megfigyelt esetet. Most azonban az elvégzettség komor csillanását látja az emberi sorsfordulatok mélyén. Kődös látomásban az Isten igazát rajzolódni ki a muló idő és idői erőlködések látszatjátéka mögött. Az egyszerű eset, mely az egyházi törvények tüzettségén belül éppen tetszésszerinti: most az Isten törvényének elbírhatatlan rengetegetege alatt egyetlen, kikerülhetetlen eshetőség a szív elrejtett embere számára.

* * *

Csak a pap-temetések drámaisága tehet túl teljesség dolgában a kibúcsúzásán. Mintha csakugyan a saját temetését nézné végig elevenen. Nem volt rá mód oly mélyen belelátni dolgok, emberek bensejébe, elvonatkozottabban, felülről, messzi összefüggések távlatába illesztve. Őszintébb, könyörtelenebb gyökvonásban nem nyílt alkalom felismerni a saját jelentőségét... „És az embernek minden dicsősége, mint a fűnek virága...” Nem adatott még ehhez hasonló alkalom, belepillantani az ítélet és kegyelem rejtelmes világába, mint most, mikor hallhat szavakat, mikben oly kevés a szó és azt is majdnem szétveti a benne vergődő, magával se bíró szív. Amikor a nagylelkűség és feltülemelkedés úgy árad el, mint az öbölbe az óceán dagálya. Villámokat ejt útba, miknek tüze kihamvadt s ime most veszi észre, hogy látványos tűzijátéka után mi pernye, láva vette körül. Ajtókat fedez fel, miknek kilincse a kezébe törött; ajtókat, miknek a sarka felől kereste a nyitját. Úgyek, becsületügyek, diadalmas kötérlúzások, felülkerekedések, mik felértek egy-egy vereséggel annak józanító alázata nélkül... „Miként a fűnek virága!...”

* * *

Mikor idáig ért, mintha az éjszaka is megvilágosodna, mintha az egész ház megtelne beszéddel. Mondatlanul hallja: elmész, helyet változtatasz, mert fölébe akarsz kerekedni magadnak ;

keresed a helyedet, mert nem talárod magadat; menned kell, mert elkoptál — óh fényes eke — és elfölöslegesültél; menned kell, mert meggyűlt a szennyesed; ki kell vonnod magad a forgalomból, mert pápaságod oly korlátlan, hogy személyed immáron egyet jelent amaz Ország ajtójával. Menned kell, mert rájöttél, hogy e helyen is Istennek kell, hogy igaza legyen, nem neked!

Ébredj hát önmád, felélted a legelőt; pakolj, hogy ismét egybefolyhassanak az elemek, miknek vízválasztójává keményedtélt. Próbáld csak megoldani egy falu életének egyenletét úgy, hogy szorozd be minusz-eggyel, a hiányoddal és meglásd, megbékül önmagával. Egy kis sápasztó őszinteség kell hozzá és megtudod, hogy mennyit szabad magadra vonatkoztatnod, „aki megáll: megtartatik...” és „a harcot megharcoltam” — stb.-ből. A „tudom, kinek hittem” hit- és küldetésbizonyossága nincs helyhez, ekké zsiához kötve. A hajdani papmarasztásnak volt valami megrendítő igaza, de el kellett földelni, mert az igazánál is nagyobb becstelenségek jöttek ki belőle. Ellenben az igazát — érdemben — minden pap el kéne, hogy végezze önmagával. Fel kellene, hogy ismerje a drámai pillanatot: mikor kell lelépnie a színpadról a cselekmény és kifejlés érdekében. Megértelmeznie, hogy nemcsak a holtig való helyben maradáshoz van joga a végkimerülésig, hanem az elvonulással is tehet nagyot, elvégzőt — Isten helymaradásáért. „Az Úr beszédei megmaradnak!...”

Igen, „az Úr beszédei!” Csakhogy a „jóakarát” evangéliumához méltó orgánum kívánatik. Neki azonban sőtét szemüveg kerekedett a szeme elé. Embereket, tényeket oly tüzetesen ismer már és oly sötétlátó memoriával raktároz, hogy árnyéktalan tekintettel, felszabadult jóakarattal nem tud már az utcán végig is menni, híveit bűneik felhőjében látja imbolyogni. Már pedig, aki bizalmát veszti az emberben, mihamar kerülni fogja az Úristen tekintetét. Nem, nem, azt nem szabad megérnie, ha még ki sem is szalasztotta a száján, hogy: „jaj nekem, ha nem a Krisztust prédikálom”. Minden inkább, csak az nem, hogy az igazi Jézus kiszoruljon a templomából. Éppen miatta, aki ugyan teméntelen gyarlóságban leledzik, de egy csendes bizodalmasságot melenget, a szívével (vagy a szívét mellette), hogy: „te tudod Uram, hogy szeretlek téged!” — „Az Úr beszédei megmaradnak!”

Megmarad, csakis az és annyi, ami áment mondott, rávallott és tanusította az Úr egy-igazát. Testamentumos értékeléssel utasíthatja el magától a finomra ciszolt megejtést, mely körülhizelgi: te voltál e helyen a világrend tengelye, személyed immár a jó és rossz mértéke, eltávozásoddal a jók és derekak vesztenek csatát s a gonoszak nyernek anélkül, hogy győzniök kellett volna. Igazlátó szemmel lát most már át a szítán: „vesztég kell maradnod, hogy különben szégyenben ne hagyd magadat és cserben a hozzád ragaszkodókat, ügyet, módszert, minek képvisellete és hitelesítése voltál”. Nem izgatja többé az ingerkedő becsmérlés: „felelőtlen önkultusz, fellengzős képzelgés és akcióképtelen érzelgős-

séghez vezet az ilyen töprengés; az efféle, regényből átirrt elméleti öngyilkossággal csak lélegzethez lehet juttatni egy falu életében a földalatti gonosz szellemeket; hiszen az élet kormányrúdjá a kemények és könyörtelenek kezébe van letéve“. Rendületlen nyngalommal telik meg, hogy Isten vonalvezetésének győzelmes eredőjét, szinte tapinthatólag, érzi ki egyes személyeken, tényeken. Boldog, hogy emberfölötti, világfölötti igazát töredékesen ábrázolhatta és most nem árnyékolja. Tiszta átszellemültséggel nézhet az Úr arcába: „ügyeltem az útra, őriztem a parancsot, már a vagyontra se tekintek, halottaimat is rábízom a holtakra; hátra se nézek, csak a te orcád derűjét láthassam, Uram!“

* * *

Mintha az egész Biblia megéledne és az élet a maga nagysültségében kitarulna és társul fogadná, akikre nagy méretett és nem spóroltak önmagukkal. Elvégzéssé formálódott ki egy ember tétova útkeresésében az Isten igaza Kérheti már az elbocsátó levelét. Csak egy ember változtat helyet. Az Úr beszédei helyben maradnak mindörökké.

KÁLI DÉNES.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Hitvallásos nevelés, közoktatás, nemzetnevelés.

Ennek a három kifejezésnek ma mindegyiknek meg van a jelentősége, amit fokoz és mutat az, hogy napjainkban mind a három gondolat egymás mellett vetődik fel és állandóan hangoztatják. Ha azonban ezeknek a gondolatoknak a tartalmát keressük és vizsgáljuk, akkor látjuk, hogy akik ezeket hangoztatják, legtöbbször nem értenek ugyanazt alatta, hogy egymástól különböző, sőt egymással ellenkező véleményeket takarnak az egyes hozzászólások, sőt azt is lehet mondani, hogy az egyértelműség ezek hangoztatásában éppen azért tartható fenn, mert egyik sem fejt ki, mit ért ezen kifejezések alatt.

1. A hitvallásos nevelés gondolatát mindegyik egyház hangsúlyozza és mindegyik a maga iskolájára és nevelésére nézve azzal a követeléssel lép fel, hogy ez a nevelés hitvallásos legyen. Az egyházakon kívül az állam is támogatni látszik a hitvallásos nevelés gondolatát, az egyházak ezirányú törekvéseit, és igyekszik megtenni mindent, hogy az egyházi hitvallásos nevelés az iskolában érvényesülhessen. Ezt abban a formában is teszi, hogy a nevelés keresztyén jellegét állami körökben is hangsúlyozzák. Az állam részéről azért is érthető ez az eljárás, mert az állam is úgy látja, hogy egész létének, ebben a harcban, amely a szervezett és bevallott hitetlenség szelleme ellen folyik, alapja a keresztyén gondolathoz, a keresztyénséghez, mint világnézethez, mint az állam élete alapjához való ragaszkodás. Ha azonban megkérdezzük, mit ért minden egyház a hitvallásos, vagy mit ért a keresztyén nevelés alatt, akkor itt nagy különbségek, sőt ellentétek tűnnek szembe. Hiszen az egyházak hitvallása, felfogása és tanítása között nemcsak különbség, hanem éppen súlyos ellentétek állanak fenn, amelyeket egy nevezőre hozni lehetetlen.

Megpróbálják ezt, különösen állami oldalon úgy oszlatni el, hogy egy egységes vallásos nevelést akarnak létrehozni, amely egyik egyházat sem sérti, egyiknek a hitvallását sem részesíti előnyben a másik mellett. Ezt a próbálkozást látjuk a levente-

Ez egy előadás és a hozzáfűződő megbeszélés anyaga, amely a kolozsvári református kollégiumban folyt le, amikor a tanulók csendesnapjával egy időben a tanári kar is csendesnapot tartott. Ezen egy bibliaóra után a fenti kérdésről megbeszélést folytattak. Ez a kezdeményezés, a kolozsvári kollégium tanári kara részéről, nemcsak igen hasznos és értékes lépés volt, hanem példaadó is, amelyet nagyon helyes volna másutt is gyakorolni, hogy a tanári kar tagjai, az ifjúsági csendesnapok alkalmával, szintén tegyék megbeszélés tárgyává a református hit, élet és nevelés nagy kérdéseit.

mozgalomban, ahol a valláserkölcsei nevelés és oktatás egyházakon és egyházi hitvalláson felüli akar lenni. Mindjárt látható azonban, hogy ez csak ábránd, a valóságban kivihetetlen. Nemcsak azért, mert az egyház nem elégedhetik meg ezzel, neki többre van igénye, a hitvallás többet jelent és tartalmaz, mint egy erénytant, amit így fel lehet venni, hanem azért is, mert a hit és vallás legkisebb kérdéséről sem lehet beszélni anélkül, hogy abban a beszédben a hit egész tartalma s annak az egyházi hitvallásnak mástól különböző volta kifejezésre ne jusson. Pl. maga az erény és kötelesség kérdése egészen más a római katolikus egyház, mint a református egyház etikájában, az előbbiben a cselekedetnek tudvszerző ereje van, az utóbbiban a háládatosságból származik.

2. Az első és alapvető kérdés tehát a hitvallásos nevelés kérdésében az, hogyan lehet a nevelés hitvallásos jellegét megőrizni anélkül, hogy ezzel a köznevelés egységét megtörjük? Hogyan lehet az egyházi, felekezeti szempontokat, tehát a hitvallás érvényesítésének érdekét összeegyeztetni a nevelés egységének követelményével? Kétségtelen ugyanis, hogy a köznevelésnek egységesnek kell lennie s ezt az egységet meg kell őrizni akkor is, ha ebben a köznevelésben, mint annak szerveiről, egyházi hitvallásos iskolákról beszélünk. Nem történik-e meg az, hogy az egyes egyházak, a maguk hitvallási alapelvei szerint végezvén a nevelést, megbontják és megtörik a nevelés egységes szellemét? Hiszen minden egyháznak, ha nem éppen külsőségekben is, de belsőleg és a nevelés egész munkájában érvényesül mégis a szelleme, amely nemcsak egyes vonásokban, hanem a nevelés egészében meghatározza annak a munkáját.

Hogyan lehet biztosítani azt, hogy a különböző egyházak, vagy mondjuk, a különböző felfogások szerinti hitvallásos nevelés ne ütközzék össze egymással és ne okozzon zavart az egész nevelésben? Nem oldja meg ezt a kérdést az, ha azt mondjuk, hogy keresztyén nevelést akarunk adni, mert ez a „keresztyén nevelés“ ismét nem lehet más, mint minden egyház számára a saját hitvallása szerinti nevelés, ha pedig nem az, akkor ismét ott vagyunk az általános keresztyén nevelés, szintelenítő és alapjában véve kivihetetlen gondolatánál.

Mi a nevelés egységes szelleme? Miben kell ezt keresnünk, mikor egységes egy nemzetben a nevelés? Van-e ennek az egységes nevelési szellemnek kapcsolata magával a hitvallással, az egyházzal, a keresztyénséggel? Mi ebben a keresztyén jelleg, mi a református? Lehet-e egy iskolában a nevelésnek református jellege anélkül, hogy az az egész nevelés szellemét egységében meg ne törje, és lehet-e, még tovább a tanítás munkájában, az egyes tárgyak kezelésében olyan felfogást érvényesíteni, ami református felfogás? Lehet-e beszélni arról, hogy a történelmet, de a magyar irodalmat, a számtant taníthatjuk református szellemben, ezalatt nemcsak azt értve, hogy a református vonatkozásokat

kiemeljük, hanem hogy a tanítás szelleme és egész tendenciája a református felfogásról tesz tanuságot?

3 Aztán itt van a *nemzetnevelés* kérdése. Egyike azoknak a szavaknak, amelyeket folytonosan hangoztatnak, sajnos, a legtöbben azok közül, akik most ezzel a kifejezéssel élnek, nagyon kevéssé tudják, miről akarnak valójában beszélni. Jelszó: „a köznevelés keresztyén és nemzeti iránya”. Legtöbbször ezalatt azt értik, hogy az ú. n. nemzeti — vagy népi — értékek és adottságok önmagukban értékesek és ezek érvényesítésére kell törekedni, ezek azok a mértékek, amelyekkel az embert, a nemzet életét, törekvéseit stb. mérni kell. A nemzeti hivatástudat, nemzeti erőink és értékeink, mint a jövőnk alapja, hitünk a népi erőkből, nemzetünk örökéletében, a nemzeti újjászületésben, feltámadásban stb. kifejezések azt mutatják, hogy a nemzeti gondolattal megfontolás nélkül elegyítik össze azokat a kifejezéseket, amelyeket a keresztyén hitvallási terminológiából vesznek anélkül, hogy meggondolnák, vajjon nem két különböző síkban álló dologról van-e itt szó.

Ha most ezeket a kérdéseket ismét a hitvallásos nevelés szempontjából nézzük, ha azt kérdezzük, mi a viszony a nemzeti nevelés és keresztyén nevelés közt, akkor ismét egy sereg ellentmondás és nehézség áll elénk. Lehet-e azt mondani, hogy a nevelés célját tisztán a nemzeti értékek szolgálatában, érdekek előmozdításában stb. láthatjuk? Van-e a nemzeti alapon álló nevelésnek kapcsolata valóban a keresztyén neveléssel? És van-e kapcsolata a hitvallásos neveléssel? Nem minden hitvallás más-képpen látja-e a nevelés nemzeti jellegének tartalmát, mivel az egyházak hitvallásai között ellentétes felfogások uralkodnak? Lehet-e arról beszélni, hogy a nemzetnevelésnek van egy református felfogása, és ha igen, miben különbözik ez másokétól és hogyan lehet ezt érvényesíteni anélkül, hogy a nevelés nemzeti jellegét meg ne törjük?

Mindezek a kérdések azért égetők és fontosak, mert alapjában véve nemcsak a nevelés programjára vonatkozó elvi megállapításokra vezetnek, hanem tulajdonképpen az egyes ember életére nézve is döntő fontosságúak. A gyermekre nézve is, mert hiszen azt akarjuk, hogy a gyermeket a mi nevelésünk öntudatos református keresztyén magyar emberré nevelje, hogy keresztyén-sége reformátusságában, embersége magyarságában zavar és ellentét nélkül érvényesüljön és szolgálatában ezeket ne találja olyanoknak, amelyek zavarják és akadályozzák. De a tanárra nézve is, mert egész munkájában, a tanulóval való foglalkozásában, sőt tantárgya kezelésében döntő jelentőségű, hogy a munka sem hitvallásával, sem az egész nevelés szellemével, sem a nevelés nemzeti jellegével és irányával ellentétbe ne kerüljön. Ezek a kérdések tehát személyes kérdések és talán itt döntődnek el elsősorban.

4. Kétségtelen az, hogy ezek a kérdések nem olyanok, amelyeket könnyen meg lehet oldani és amelyekre kész recepteket lehet adni. Sőt ezekkel a kérdésekkel ma mindenkinek vívódnia

és tusakodnia kell, lehatolva egészen a személyes vonatkozásukig és gyökerükig.

Ha nevelésről beszélünk, mi csak keresztyén nevelésről beszélhetünk, mert nem fogadhatunk el olyan nevelési rendszert vagy elgondolást, amely a keresztyén gondolattal ellenkezik. Keresztyén nevelés azonban ilyen általános formában nincsen, mihelyt ennek megvalósulását keressük, azonnal azt látjuk, hogy a keresztyén gondolat az egyes egyházi közösségekben hitvallásokban fejlődik ki, amelyekben az egyházak Isten akaratáról szóló felfogásukat megállapítják. Keresztyén nevelés alatt tehát mindig hitvallásos nevelést kell értenünk, ha nem akarjuk azt elszínteleníteni s ezzel keresztyén mivoltától megfosztani. Az egyház hitvallása némely korokban, mint pl. az a kor, amelyben a mi hitvallásaink keletkeztek, minden embert magával ragadó módon vágott bele az emberek érdeklődésébe és a hit kérdései iránti felelősségének mélyébe, ma fejtletesebben érinti az embereket. A hitvallás azonban nem jelenthet soha jogi kényszert, a hit növekvő ajándék, amelyben többről többre jut az ember, ha őszintén keres és elmélyed, és személyes kapcsolatban áll Isten Igéjével. Minél mélyebb a hitvallási öntudat, annál mélyebben kapcsolódik az a lélek s így az a nevelés is Isten akaratához, annál inkább keresztyén.

A hitvallásos nevelés tényleg különböző felfogásában az egyes egyházak tanítása szerint, tehát úgy látszik, hogy a nevelés egységes munkáját szétszakgatja és megtöri. Valójában pedig úgy áll a dolog, hogy minél jobban elmélyed a nevelés a maga hitében, annál közelebb jut minden hit és minden élet egyetlen forrásához, Krisztushoz s annál közelebb jut egymáshoz az egyes egyházak nevelési munkája. Az általános keresztyén „elveken” alapuló nevelés látszategységet hoz létre, amely csak addig áll fenn, amíg az egyes felfogások ki nem fejeződnek. Ennek a hitvallásos nevelésnek személyesnek kell lennie, a személyiség szeretetben szolgáló ereje biztosíthatja azt, amiben a nevelés egysége megtalálható, ezt a személyiséget kell a nevelésnek kifejtenie.

A nemzetnevelés elképzelhetetlen keresztyén hitvallásos nevelés nélkül, mert az evangélium szabja meg a nemzetre nézve is Isten akaratát és az Istennek való hívő engedelmesség által lehet a nemzeti életben, mint a földi életünk és szolgálatunk keretében és formájában igazán szolgálni. A nemzeti értékek olyan adottságok, amelyek erre a szolgálatra felhasználandók és kifejthetők. A köznevelés szellemének egységét az egyes egyházak által végzett hitvallásos nevelés is szolgálhatja és nem szükségképpen töri meg mindaddig, amíg ez a hitvallásos nevelés csakugyan Isten akaratára és nem egyes közösségek uralmára akar törni, sőt a köznevelésben a gyermekekre irányuló munkát, Isten által adott rendeltetése hívő és a nemzeti közösségben folyó szolgálatát csak egy komoly hitvallásos nevelés tudja biztosítani.

I. L.

Az egyházi tanítás.

— Vázlatok. —

Az egyház tanítói munkájának szükségessége.

1. **Miért szükséges?** Tanítás szükséges ott, ahol valamit nem tudnak, nem ismernek. Van-e olyan nem-tudás vagy nem-ismerés, amely nem maradhat meg, amelynek meg kell szűnnie? Nem általában emberi tudatlanságról és nem ismerésről van szó, hanem Krisztussal kapcsolatos tudatlanságról és nem-ismerésről. Az igével kapcsolatos nem-ismerésről, amelyet tanításnak kell megszüntetnie. Ott, ahol az egyház szolgálja az igét, különösen pedig ahol az ige hirdettetik. Itt tehát nem azért van tudatlanság, mert az egyház nem hirdeti az igét, hanem egyéb okból. Nem is azért, amiért általában az Isten igéjét nem értik meg és nem fogadják be az emberek, a velünk született érzéketlenség miatt, amit csak Isten Lelke tud végeredményében megtörni. Ez a nem-tudás azért áll fenn, mert emberi oldalon hiányzik valami, ami nem pótolható mással. E hiány lehetetlenné teszi, hogy az igehirdetés igehirdetéssé váljék azok számára, akiknek szól. Kíséréljük meg példákkal szemléltetni ezt. Az egyház az igét mindig valamilyen emberi nyelven hirdeti. Használja egyikét az emberiség által ismert nyelveknek. Ha már most az egyház az igét olyan nyelven prédikálja, amely ismeretlen az előtt, akinek szól, akkor egy olyan tudatlansággal találja magát szemben, amely akadály a ige szolgálatának s amelyet csak tanítással szüntethet meg. Vagy úgy, hogy az ige hirdetője tanulja meg annak nyelvét, akinek az igét hirdeti, vagy úgy, hogy az ige hallgatója sajátítja el azt a nyelvet, amelyen az igehirdetés szól. Itt egyszerű nyelvtanításról, illetőleg nyelvtanulásról van szó, ami azonban abban különbözik másfajta nyelvtanítástól, hogy az egyház végzi és az egyház munkája, az igehirdetés érdekében történik. Ez ennek az egész nyelvtanításnak és tanulásnak a módját és menetét is meg fogja határozni. Azokra a szavakra és kifejezésekre fog vonatkozni és kiterjedni, amelyeknek ismerete szükséges az igehirdetés megértéséhez. Előállhat azonban egy másik eset is. Az egyház hirdeti az igét és pedig azon a nyelven, amelyen az ige hallgatói beszélnek és mégsem értik azok, akik hallgatják. Nem értik, mert minden igehirdető és minden ige-hallgató bizonyos életkorban és értelmi fokon levő ember. Az igehirdető rendszeren felnőtt korú és magasabb értelmi fokon levő ember. Ha egy beszélni csak most kezdő gyermek hallgatja az igehirdetést, azért nem érti meg még, mert a saját anyanyelvén még nem ismeri azokat a szavakat és kifejezéseket és nem is ismerheti, mert még nincs meg az értelmi foka, amely a szóbanforgó

szavaknak és kifejezéseknek a megértéséhez szükséges. Ezen a nem-tudáson segíteni kell. Vagy úgy, hogy az igehirdető azon az értelmi fokon szövegezi meg igehirdetését, amelyen gyermekhallgatója áll (ez a valószínűtlenebb) vagy a gyermeket megtanítja azokra a szavakra és kifejezésekre, amelyek az igehirdetés legfontosabb mozzanatainak megértéséhez szükségesek. Tekintve azt, hogy a gyermek olyan állapotban is lehet, hogy kiskora miatt semmit sem ért, ez a tanítás a legelején kezdődik és abban különbözik az ugyancsak gyermekeken végbemenő tanítástól és neveléstől, hogy az egyház végzi és csak arra terjed ki, ami az egyház szempontjából szükséges. A leggyakoribb eset azonban nem az, hogy a hallgató az igehirdetés nyelvét nem ismeri, hanem más nyelvet ismer vagy még nem ismer egy nyelvet sem vagy nem olyan értelmi fokon, hogy az igehirdetést megérthesse, hanem az a leggyakoribb eset, hogy a nyelvet jól ismeri, de a szavakat és kifejezéseket *más* értelemben ismeri és a megállapításokat más értelemben fogadja el, mint az az egyház igehirdetésében előfordul. Az egyház által hirdetett ismeretektől eltérő vagy azokkal ellentétes ismeretek teszik lehetetlenné az egyház igehirdetésének befogadását. Az egyház igehirdetője hirdeti azt, ami reá van bízva s amin változtatnia nem szabad, az ennek megfelelő hű, helyes és igaz megállapításokban, az ige hallgatója pedig él és gondolkodik más fogalmakkal, amelyek megakadályozzák, hogy az igenek ne csak hallgatója, hanem megtartója legyen, sőt azt is, hogy azt úgy értse, ahogy az igét érteni kell. Ezen segíteni kell. Itt nem-tudásról vagy helytelen tudásról van szó, ami azonos a nem-tudással és ezt meg kell szüntetni. Nem lehet szó arról, hogy az igehirdető alkalmazkodjék a hallgatóhoz, hanem a hallgatót kell megtanítani, helytelen, nem igazi ismereteit helyes, igazi ismeretekké tenni. Ez a tanítás az egyház munkája, amikor az igazi igehirdetésbe foglalt igazi hitismereteket tanítja azoknak, akik még nem ismerik vagy nem helyesen ismerik. Még szóbajöhet egy eset, amikor tanításra szükség van. Amikor nem az ige hallgatója oldalán van a nem-tudás, hanem az ige hirdetője oldalán. Az ige hirdetője is ember, aki lassan, fokról-fokra jut el oda, hogy az igét egyre jobban és jobban hirdethesse (tisztán emberileg nézve a dolgot). Nem születik az ige hirdetőjével sem a nyelvkészség, az ige ismerete és hirdetési készsége. Ugyanígy áll ez azokra, akik az egyházban másképpen szolgálják az igét. Ezek nem-tudását is az egyháznak kell megszüntetnie. Megismerteti velük azt az igét, amit szolgálniok és hirdetniök kell. Még pedig helyesen, nem akárhogy. Úgy, ahogy a Szentírásban található, ahogy a Szentírás alapján az élő Krisztusra nézve az egyház hirdette és hirdeti.

Miért szükséges tehát az egyház tanítói munkája? Azért, mert Isten a Jézus Krisztus által magát kijelentette és kijelenti és Szentírásban Jézus Krisztusról letett bizonyágtételt az egyháznak hirdetnie kell Krisztus parancsa szerint és mert ezt az igehirdetést lehet helyesen és helytelenül véghez vinni és lehet helyesen

és helytelenül érteni vagy éppen nem érteni. Az egyház nem kerülheti el azt, hogy a helyesen hirdetett és értelt és megtartott ige érdekében ne végezzen tanítói munkát, amely hivatva van minden hamis és helytelen ismeretet és magatartást megszüntetni az emberi gondolkozás területén. Ha nem forogna fenn annak lehetősége, hogy az ígét lehet hamisan hirdetni és lehet a hirdetett ígét, még ha a legjobban és legtisztábban hirdettetik is, hamisan és helytelenül érteni és elutasítani, lehet reá nemet mondani, akkor nem volna szükség az egyház tanítói munkájára. Mindaddig, amíg ez így van, még pedig a bűn miatt, szükség van az egyház tanítói munkájára. Az egyház is csak a bűn miatt van, az egyház munkái is és a tanítói munkája is a bűnnek egy következményét és jelentkezését az emberi gondolkozás és magatartás területén van hivatva megszüntetni.

Nem szabad azonban elfelednünk, hogy ez a szükségesség nem általános emberi szükségesség, hanem kizárólag Krisztustól eredő és benne nyugvó szükségesség. Krisztus nélkül ez a szükségesség éppen úgy nem állhat elő, mint az egyház maga. Krisztus parancsa az ige tiszta és elegyítellen prédikálása és az, hogy annak befogadása előtt minden akadály elháríttassék. Az emberi hiányok csak Krisztus parancsából nyerik isteni szükségszerűségüket. Krisztus parancsa válik bennük emberi követelményekké, de nem akármilyen követelményekké, hanem emberi vonatkozásokban is Krisztustól függő, tehát egyházi követelményekké. Ábrázolja ez azt, hogy Krisztus Istenember és parancsa is isteni és emberi parancs egyben és egyháza is, minden munkában is isteni és emberi valóság.

2. Elkerülhetetlenül szükséges-e a tanítás? Krisztus parancsából kell eleget tenni és meg kell valósítani az igazi, helyes ismeretet, mely felelet a hirdetett ígére. Isten ígéje hirdettetik, hirdetésére az ember oldaláról az igazi hit felel meg, mely igaznak tartja és igenli mindazt, amit az ige hirdetése kifejez. Ezt az igaz hitet, a hirdetett ígének teljesen megfelelő *helyes hitismeretet* kell megvalósítani az egyház tanítói munkájának.

Isten ígéje azonban hármas arculatú. Kijelentett, írott és jelenleg hirdetett. Jézus Krisztusban megjelent, a Szentírásban foglalt és az egyház igehirdetésében jelenvalóvá és személyhez szólóvá tett. A hit e hármas ígének megfelelő hármas: Istennek a Krisztusban való ismerete, Jézus Krisztusnak a Szentírásban való ismerete és Isten szavának és parancsának a személyhez szóló mivoltában való elfogadása. Elkerülhető volna a tanítás, ha ez a hármas ismeret, mely lényegében egy, más úton is elérhető volna.

Az első lehetőség volna, ha *közvetlenül*, az emberi gondolkozás megkerülésével juthatna az ember birtokába, mondjuk misztikus úton. A valóság azonban az, hogy igazi ismeretre így eljutni nem lehet. Ahogy Isten csak a Krisztusban, Krisztus csak a Szentírásban és a Szentírásbeli üzenet csak a hirdetett ígében ismerhető meg, ugyanúgy az igazi hitre csak az ígéről, a Szentírásról

és a Krisztusról való tanítás vezetheti el az embert. Különbösen hiányzik az a világos és biztos ismeret, tudás, amely nélkül a hit csak vak hit lehetne.

A másik lehetőség lenne, hogy az *általános emberi tanítás* útján jusson el az ember az igaz hitre, Istennek a Krisztusban való igéje megismerésére. Ahogy megtanul más szavakat, megtanulná az Istenre vonatkozó szavakat is, ahogy elsajátít más ismereteket, köztük elsajátítaná az Isten igéjére vonatkozó ismereteket is. Ennek azonban az az akadály, hogy éppen arra nem hozna megoldást, ami miatt az egyházi tanításra szükség van: nem igazi, hanem akármilyen ismeretet adna, nem az Isten igéjéhez megfelelő és arra előkészítő ismeretet. Ezt csak egyházi tanítás hozhatja létre, amely éppen az ismeretek Isten igéje szerinti igazságát tartja szemelőtt és azért dolgozik.

Ha se közvetlenül, se pedig másfajta közvetítéssel nem lehet célt érni, akkor elkerülhetetlenül szükséges a sajátos, minden közvetlen vagy közvetett módtól eltérő egyházi tanítás megvalósítása.

3. *Belső szükségesség, de emberi oldalon.* Az a szükség-szerűség, mely az egyházi tanítást elkerülhetetlenné teszi, Isten igéjében rejlő benső szükségesség, de nem Isten oldalán, hanem az emberi oldalon. Más szavakkal azt jelenti ez, hogy egyedül csak Isten igéjéből érthető meg. Nem érthető és nem indokolható meg emberi érvekkel. Például nem mondhatjuk, hogy mert az ember minden területen tanításra szorul, tehát azon a sajátos területen is, amelyet ~~egyházi életnek~~ nevezünk. Mégkevésbé indokolhatjuk durvább vagy finomabb hasznossági indokokkal. Az egyház érdeke, az egyház jövődöje mind kapcsolatban van ezzel a kérdéssel, de csak azért, mert Isten igéjének érdeke és jövődöje teszi szükségessé az egyházi tanítást. Amelyik egyház eltér Isten igéjének érdekétől, az a saját jövődöjét is gyökerében veszélyezteti. Azonban bár nem emberi indoka van, mégis emberi területre vonatkozik a szükségesség. Istennek módja volna más megoldásra és meg is teheti, hogy ismeretlen közvetlen módokat használjon fel arra, hogy valaki igaz hitre juthasson. Ha csak állapotok volnánk vagy pedig angyalok, akkor megint nem állana fenn ez a szükségesség. Emberi mivoltunkkal áll összefüggésben, azért kell, mert gondolkozó embereket akar Isten igaz hitre vezetni és ezt emberi módon akarja tenni.

Az egyházi tanítás lehetősége.

1. *Krisztusban.* Lehetséges-e az egyházi tanítás? Lehet valami szükséges, elkerülhetetlen és bensőbb szükségképpen és mégsem lehetséges. Lehetséges-e az, hogy az Isten igéjének megfelelő igazi ismeretekre, hitismeretekre juttassunk valakit? Ahogy a szükségesség Krisztusban, Isten igéjében magában rejlik, úgy a lehetőség is *egyedül Őbenne* van. Csak Krisztusban lehetséges az egyház

tanítói munkája. *Csak Krisztusban*. Tehát rajta kívül nem. Megkísérelhetünk mindeut emberileg, de egyházi tanítássá, igazi hitismeretet teremtő egyházi tanítássá csak akkor válik munkánk, ha Krisztus magáénak fogadja és ha Ő maga tanít azon keresztül.

Mégcsak arra sem gondolhatunk, hogy Krisztus munkájához társuljon a mi munkánk. *Csak Krisztus, egyedül Krisztus, kizárólag Krisztus* a lehetősége az egyházi tanításnak.

2. *Isteni lehetőség*. Krisztus elsősorban isteni lehetőségét jelenti az egyházi tanításnak. Istent csak Ő maga ismertetheti meg. Kijelentése is olyan rejtettség, amit egyedül a Szentlélek Isten tárhat fel és tár fel, de csak annak, akinek akarja. Krisztusban tehát az egyházi tanításnak isteni, ki nem kényszeríthető és meg nem vásárolható, csak kegyelemszerűleg megnyerhető *lehetősége* van adva. Ez kiemeli az egyházi tanítást az emberi munkák közül és egyszínvonalra emeli az igehirdetéssel. Tényleg, az egyházi tanítás átmehet az igehirdetésbe, mégpedig nem úgy, hogy az egyházi tanítás munkáját is az igehirdetés végzi el, hanem úgy, hogy az egyház tanítása több lesz egyszerű tanítási munkánál, tartalmazza az igehirdetés üzenetét is, a tanítotthoz fordul és kiélezett formában.

3. *Emberi lehetőség*. A Krisztusban adott lehetőség azonban isten-emberi lehetőség, így annak meg van az emberi oldala is. Krisztus a Szentírás frott igéjén és az egyház állandóan folyó igehirdetési munkáján át végzi tanítói munkáját. Emberileg tehát a Szentírás és az egyház hirdetett igéje ad lehetőséget az egyház tanítói munkájára. Igaz ismeretet azért lehet adni, mert van egy olyan bizonyosságtétel a láthatatlan Krisztusról, amelyet az egyház igaznak fogadott el és van olyan formája az igehirdetésnek, amelyet az egyház igaznak ismer el. Ezek teremtik az emberi lehetőségeket az egyházi tanításhoz, amely ilyen formán nemcsak Krisztus szerinti, de Irásszerinti és igehirdetésszerinti is lehet.

4. *A kettő egysége*. Krisztusban adott lehetőség isteni és emberi oldala ellenére is teljes egységet alkot. Az isteni oldal ad lehetőséget az emberi oldalnak. Az emberi oldal önmagában mit sem ér. A Szentírás és az igehirdetés Krisztushoz való kapcsolódás nélkül nem teszik lehetővé az egyház tanítói munkáját. A Szentírás kulcsa Krisztus és az Ő lelke, az igehirdetést Isten Lelke írja be a szívekbe. Ezt úgy fejezzük ki, hogy az emberi lehetőség Istentől függő hitbéli lehetőség tulajdonképpen.

Merőben ellentétbe kerül az egyházi tanítás lényegével az, aki különválasztja ezeket a lehetőségeket és úgy próbálja az igaz hitismeretet megszerezni. A Krisztussal való lelki találkozás még nem biztosítja a hitismeretet és nem óv meg a hamis hitismeretek-től. Viszont a Szentírás ismerete és tanulmányozása csak a gondolat terén teremthet rendet, de nem a Krisztussal való viszonyban, vagy a hit kérdéseinek területén. Az ige hirdetése pedig lehet talajtalan minden gyakorlatiassága és tapasztalatokat magában

foglaló volta ellenére is a Krisztusról bizonyosságot tevő írások nélkül.

Az egyházi tanítás valósága.

1. *Hogyan válik valósággá?* Az egyházi tanítás csak Krisztus által válik valósággá. Ahol Krisztus maga tanít, ott egyházi tanítás megy végbe. Krisztuson kívül hiába szükséges és hiába lehetséges a tanítás, a lehetőségből valóság, a gondolatból tett nem lesz. A lehetőség nem válik valóra, ha Krisztus nem működik Igéje és Lelke által.

Krisztus azonban az egyház emberi tényezőit és kereteit használja fel és szenteli meg az egyházi tanítás valóra válására. Ő úgy tanít, ahogy az egyház tanít és az egyház tanítását teszi magáévá. Helyette az tanít, akit Ő elhívott az egyházból a tanítói munkára, azt tanítja, amit Ő bízott és parancsolt meg az egyháznak, hogy taníttassék, azok felé fordul az egyház tanítói munkája, akik felé Krisztus fordítja és úgy megyen végbe módjait, eszközeit és alkalmait tekintve, ahogy Ő parancsolja.

Igy az egyház tanítói munkája kegyelmi munka, amely minden vonatkozásában Istennek a Krisztusban megjelent kegyelmén épül fel és válik valósággá.

2. *Az egyházi tanítás tényezői.* Az egyházi munka emberileg tehát az egyházi tanítás tényezőin át válik valósággá. Melyek azok a tényezők, amelyek nélkülözhetetlenek az egyházi tanítás megvalósulásához?

Az első tényező az, *aki tanít*, az egyházi tanító. Ahol egyházi tanítás folyik, ott kell lennie egyházi tanítónak, aki az egyház tanítói munkáját végzi. Az Újszövetség különbséget tesz az igehirdetők, felügyelők, vének és az egyház tanítói, doktorai között. Az ókori keresztyénségben ez a hivatal még fennállott. A középkori elhomályosodás után a reformáció újította fel, különösen világosan Kálvin, aki a négy egyházi hivatal közé sorozta. Ma nagyon gyakran összeesik az igehirdetővel, akinek ilyen neve is volt még nemrégiben: lelkitanító. A vallástanító, vagy vallástanárnak nagyon homályosan fejezik ki azt, ami az egyházban a lelkitanító, vagy egyházi tanítómester szerepe. Azt lehet mondani, hogy elhomályosult egyrészt a lelkipásztor, másrészt a nevelő fogalma mellett. Amennyire igaz az, hogy külön hivatal és külön kegyelmi ajándékok szükségesek ahhoz, hogy valaki az egyházban tanítói munkát végezhesen, éppen úgy igaz, hogy másodlagos és alkalmazott értelemben az egyetemes papság elvének megfelelőleg az egyetemes tanításra való kötelezettség és jogosultság is vonatkozik minden keresztyén emberre. Különösen kidomborodik ez a családfelelős és a vezetők esetében. Az egyik oldalon a legfőbb tanítónk Krisztus, a másik oldalon általa, de csakis általa, tanítóvá válhatik (bár nem okvetlenül válik is) minden hívő tagja az egyháznak oly mértékben, amily mértékben az neki adatik. Végered-

ményében a tanítást az egész egyház végzi, az egész egyházra bízott, de állandó, hivatalszerűleg, vagy alkalmilag megbízottak által és megszűkített vonatkörében minden tagja által, mint ahogy minden tagjának igehirdetővé és missziónáriusává kell lennie. Ebben az értelemben nevezzük az egyházat *tanító* egyháznak.

A második tényező az, *akit tanítanak*, a tanítvány, a tanuló. Az egyház nemcsak tanító, hanem tanuló egyház is. Mégpedig az egyház egésze tanuló bizonyos értelemben. Maguk a tanítók is tanulnak, hogy taníthassanak. Amellett az egyháznak vannak olyan rétegei, akik különösen reászorulnak a tanításra. Ezek az egyház fel nem serdült tagjai, gyermekek és ifjak, vagy a hitben bizonytalan és tájékozatlan tagok (a nem-önfudatosak, mint szokták mondani), de az egyház legtöbb hitismerettel rendelkező tagjai is, mert mindig új, téves és hamis gondolatok ostromába kerülhetnek és szükségük van az igaz hitismeretben való megerősödéstre. Nincs senki az egyházban, akinek ne lenne tanításra szüksége, legfeljebb fokozati különbségek lehetnek.

A harmadik tényező a *tanítás*, a tanítói munka, mint folyamat. Kiindul a tanítóból és eljut a tanítványhoz. Ennek a leglényegesebb része a tanítási anyag, az átadandó igaz ismeret. Mit tanít az egyház a reábizottaknak? Azt adja tovább, amit ő maga átvett és maga igaz ismeretévé tett. Ez az igaz ismeret az egyház *hitvallása*, akár egy hitvallási iratba foglaltan, akár hitvallási iratba nem foglaltan, úgy, ahogy az egyház tanítói Isten Igéje alapján összefoglalják és tanítják. Ez a legfontosabb rész tanítási keretekben, tanítási alkalmak keretében, tanítási tényezők és eszközök közepette valósul meg, amelyek sajátos mivoltukban szorosan és szervesen simulnak az egyházi tanítás mivoltához: *egyházi* tanítási alkalmak, *egyházi* tanítási keretek és eszközök lesznek, amelyeket nem lehet mérni más tanítások mértékével és követelményeivel, hanem sajátosan egyházi mértékkel kell mérni és sajátosan egyházi tudomány bírálata és irányítása foglalkozik velük. Ezt a sajátosan egyházi tudományt katechetikának (nem didaktikának) szokás nevezni.

Az egyházi tanításnak különböző ágai, vagy ha úgy tetszik, fokozatai, avagy területei vannak. Mi ezeket a fokozatokat a mi egyházi viszonyaink szerint adjuk.

A legelső terület a *kisgyermek*ek tanítása. Ez a megkereszteléstől a gyermek iskolába járásáig terjed (kb. a 7. évig). A tanító a *családfő*, vagy a család valamelyik tagja. A gyülekezet részéről a gyülekezetet látogató (pl. diakonissza), vagy gyermekvédőnő és óvónő (egyházi) pótolhatják és egészíthetik ki a családi tanítást. A tanítás szabad, kötetlen, úgy eszközeiben, mint alkalmiban, sőt anyagában is. Akkor veszi kezdetét, amikor a gyermek beszélni kezd. Az anyag körülbelül annyi, amennyit az Úri ima, az apostoli hitvallás és a tízparancsolat gondolatanyaga körülhatárol: Isten Jézus Krisztusban a Szentlélek által parancsol nekünk, mint Úr és mi hozzá imádkozunk. Parancsainak engedelmeskedünk

kell. Esetleg egyszerűbb bibliai történetek kapcsolódhatnak be szemléltetésül. Alkalmak: a gyermekekkel való rendszeres foglalkozás ideje, a családi áhítat, a szokásos imádságok gyakoroltatása, a kisdédóvóban erre megszabott idő, a látogatások alkalmá, vagy vasárnapi iskolai összejövetei alkalmak (ebben a korban levők számára).

A második terület a szorosabb értelemben vett *gyermekkor* (7—15. évig). Ez alatt az idő alatt iskolázásban vesz részt a gyermek. Az egyházi tanítás szempontjából nem közömbös, hogy az iskola az egyház által fenntartott-e, vagy mások által fenntartott, valamint az sem, hogy milyen fajta (elemi 8 osztállyal, elemi és középiskola, szakiskola). Ezen a fokon az egyházi tanítás véghezvivője a vallástanító (lelkész, hitoktató lelkész, segédlelkész, vagy tanító, esetleg vallástanár), mellette a családi egyházi tanításnak és a gyülekezeti egyházi tanításnak (templomban, vasárnapi iskolai keretben és ifjúsági munkai részmunkaként) annál inkább kell érvényesíteni pótoló és kiegészítő munkáját, minél kevésbé teljes az úgynevezett vallástanítás munkája. Az egyházi tanítás alkalmai elsősorban az iskolai vallásórák (rendszerint hetenként kettő), vasárnapi iskolai összejövetei, ifjúsági bibliaórák és végül a konfirmációi előkészítés alkalmai. Ezek köztöttebbé teszik ezt az alsófokú vallástanítást, amelyet a konfirmálás zár le. Időtartama általában 8 év, a szünidőket leszámítva, amelyek kb. 3 hónapot tartanak és kevésbé kihasználhatók, 72 hónap, havi 8 óra maximális idővel több mint 500 órát jelent. A tananyag a hitvallást veszi alapul, annak anyagát dolgozza be (Heidelbergi Káté, vagy annak átdolgozása, vagy szemelvényes formája), visszavezetve a legfontosabb bibliai történetekre, megerősítve a biblia egységes ismeretével és szemléltetve az egyház multjából és jelenéből vett példákkal és az egyház jelenlegi életnyilvánulásainak megismertetésével. (Pótlék: énekek, imádságok.)

(Folytatjuk.)

M. NAGY OTTÓ.

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA

IRJA: VÁSÁRHELYI JÁNOS PÜSPÖK.

A lelkésznek szövetségének munkája.

Háromszéki útamból hazaérkezve, egyik egyházmegyénknél köréből hallottuk azt az elcsüggesztő kijelentést, hogy ez egyházmegye lelkészei feleslegesnek tartják a lelkésznek szövetsége megalakítását, mivel máris igen sok szerintük a szövetség és ezzel is csak eggyel több lesz, és pedig egy olyannal, amelyik nem fog különösebb eredménnyel dolgozni. Jellemző azonban, hogy olyan egyházmegyében hangzott el ez a kishitű megállapítás, amelynek körében a többi szövetségek sem nagyon ékeskednek valami kitűnő tevékenységgel. Vigasztaló lenne, ha legalább ez egyházmegyének nőszövetsége végezne olyan munkát, amely legalább látszólag feleslegessé tenné a lelkésznek munkáját. Ismétlem, hogy akkor is csak látszólag lenne felesleges a lelkésznek szövetségének munkája. Azt a munkát ugyanis, amelyet a lelkésznek szövetségének a belső hitbeli megerősödés, a lelkész özvegyek és árvák lelki és anyagi érdekeinek védelmében, a papné különleges szolgálatának és hivatásának előmozdítása céljából egyre öntudatosabban végeznie kell, semmiféle más szervezkedés sem pótolhatja.

Anyaszentegyházunk helyzetének és szükségleteinek komoly mérlegelése hívta életre ezt a mozgalmat, amely Istennek hála a lelkésznek körében sokkal nagyobb visszhangra talált annál is, mint ahogy azt mi reméltük és természetesen még sokszorosan nagyobbra, mint ahogy az említett egyházmegye lelkészei bizonyos kiábrándult pesszimizmussal gondolták. De hadd számoljunk be az eredményekről:

Idáig a szervezés előkészítő bizottságának elnökéhez kilenc egyházmegye jelentette be lelkes és megértő csatlakozását, és pedig: a szilágyszolnoki, marosi, sepsi, erdővidéki, dési, orbai, nagysajói, udvarhelyi, kolozsvári egyházmegyék.

Magam két egyházmegyei alakuló gyűlésen és értekezleten vettem részt. Résztvettem április 9-én az udvarhelyi egyházmegyei lelkésznek szövetségének értekezletén. Az alakuló gyűlésen csaknem teljes számban megjelentek az udvarhelyi egyházmegyének lelkésznői és a legnagyobb megértéssel csatlakoztak a mozgalomhoz és mondták ki határozatilag, hogy teljes odaadással vesznek részt a meginduló munkában. Már meg is kezdték a belső öntudatosítás áldott munkáját. Ezen az első értekezleten három nagyon szép és igen tartalmas előadás hangzott el, még

pedig a papnék részéről. Az első előadást Kiss Istvánné kecsedkisfaludi lelkész, egyházmegyei főjegyző felesége tartotta, „A papné a családban” címen. A másodikat Simon Imre lelkész társunk neje „A papné a gyülekezetben”, a harmadikat Dávid Gyuláné, a székelyudvarhelyi lelkész társunk hitvese: „Mit tehet a papné a reverzálisok elleni küzdelemben?” címen. Mind a három előadás fel-emelő bizonyosságot tett a mellett, hogy papnéink igenis látják és érzik hivatásbeli feladataikat és komoly elhatározással készek vállalni és betölteni feladataik kötelességeit. A tartalmas és szép előadásokat a legközelebbi alkalommal részletesebben méltatni és ismertetni fogjuk.

Április 29-én az orbai egyházmegye lelkésznei szövetségének Kovásznán megtartott alakuló gyűlésén vettem részt. Itt is az egyházmegye lelkésznei úgyszólván teljes számmal vettek részt az alakuló gyűlésen. Jancsó Lázárné esperesné adott lelkes szavakkal kifejezést egységes elhatározásuknak, hogy a lelkésznek szövetségének megalakítását nemcsak szükségesnek tartják, de munkásságától igen sok áldást is remélnék. Az alakuló gyűlés keretében behatóan foglalkoztak az orbai egyházmegye körében létesítendő árvaház ügyével és megállapodtak abban, hogy az árvaház berendezésének érdekében a gyülekezetek nőszövetségeinek közreműködését teljes odaadással előmozdítani és biztosítani törekednek. Ugyanerről biztosítottak az ovónőképző javára a kézdi egyházmegye lelkészei.

Hálás elismeréssel számolhatunk be arról is, hogy az egyházmegyék jelentős részéből a szervezés munkáját előkészítő buzgó esperesnék már számbavették és igazán komoly felelősségérzéssel beszámoltak a lelkészi özvegyek és árvák tényleges helyzetéről és felhívták a figyelmet a leginkább segélyreszorultak helyzetére. Sok olyan fájdalmas adat jutott tudomásunkra, amelyik sürgetően figyelmeztet nemcsak a segélyezési akció szükségszerűségére, hanem arra is, hogy az összetartás, a hitbeli megerősítés, a lelki védelem munkáját is minél hatatosabbá kell tennünk. Többet és sokkal melegebben kell érdeklődni egymás sorsa iránt és nagyobb gyöngédséggel kell felkarolni sok kísértéssel és nyomorúsággal küzdő, nehezebb helyzetben levő özvegyeink és árváink ügyét.

Beszámolhatunk arról is, hogy helyzetünk folytán ha nem is nagy eredményekkel, de előrehaladtunk a segélyezés anyagi feltételeinek biztosítása tekintetében is. Elsősorban a csatlakozó egyházmegyék jelentették, hogy egyházmegyéjűkben a lelkésznek szívesen vállalják a 10 pengő tagsági díjat, sőt, több helyen a tagsági díjakat már be is fizették. Műsoros ünnepélyek rendezéséből a segélyezés céljára összegyűlt már az első 1000 pengő. Reméljük, hogy ezen az úton a jelentkező nagy szükséghez mértén fogunk további eredményeket elérni, úgy, hogy ez évben a téli segélyezés hatatosabb lehet, mint az eddigiek voltak. Az udvarhelyi egyházmegyében Székelyudvarhelyt és Székelykeresztúron tartottak közreműködéssel műsoros ünnepélyeket, míg az orbai egyház-

megyében püspöki látogatásom során rendezett istentiszteletek perselypénzei szolgálták ugyanezt a célt.

Íme, ezekben számolhatunk be a lelkésznek szövetségének munkájáról. A beszámolás mutatja, hogy ha nem is nagy jelentőségű, de mégis máris figyelemreméltóak az eredmények és milyen szépek lesznek akkor, hogy ha az összes lelkésznek öntudatos és buzgó elhatározással vesznek részt a lelkésznek szövetségének sok áldást ígérő tevékenységében.

Még csak azt említem meg, hogy mind az udvarhelyi, mind az orbai egyházmegyében a helyi szervezkedés alapelvűl abban állapodtak meg, hogy a vezetést mint elnöknőre, választás nélkül az esperesnékre bizzák, hogy már ezáltal is kifejezésre juttassák, hogy a papnék mindentűtt abban a munkakörben kívánnak segítségére lenni férjüknök, amelyben férjük szolgál, hiszen a szolgálatban való különbség a mi Anyaszentegyházunkban nem jelent semmiféle hierarchikus különbséget. Egyébként is így kívánják megelőzni a személyi ellentéteket kiváltható kisértéseket.

Beszámolónk végén reménységgel állapíthatjuk meg, hogy a lelkésznek szövetségének munkája biztatólag indult és hisszük, hogy a biztató megindulás a még nem csatlakozott egyházmegyék részvételét is meghozza, úgy, hogy az Isten kegyelméből a nyár folyamán megtartandó kerületi alakuló gyűlésen előreláthatólag egyházkerületünk összes egyházmegyéinek képviselői bizonyára részt fognak venni. Adja Isten, hogy úgy legyen.

H I R E K / Central University Library Cluj

Árvaházunk ügye. Szászvárosi árvaházunk tudvalevőleg Délerdélyben maradt. A hála és elismerés tiszteletével állapíthatjuk meg, hogy délerdélyi testvéreink rendkívül nehéz körülményeik között is fenntartják az árvaházat. El nem halasztható szent kötelességünk nekünk is gondoskodni az árvaház megnyitásáról. Az orbai egyházmegyében levő Zágon községben egy kegyes alapítvány, a Szörcei-féle alapítvány lehetőséget ad egyházkerületünknek is az árvaház megnyítására. Az alapítvány tisztos udvarházzal, pár melléképülettel és mintegy hat holdnyi kertes területtel rendelkezik, eltekintve attól, hogy a kegyetlenül kisajátított mintegy harminc holdnyi föld visszaigényléséhez is nyilvánvaló jogunk és vitathatatlan igényünk van. A kegyes alapítók akarátának megvalósítása pedig erkölcsi kötelességünk. Az árvaháznak Zágonban való megnyitása mellett szól az a körülmény is, hogy egy dicsőséges múltú, nagy magyar református gyülekezet körében lehet majd elhelyezni árvainkat, körülvéve az orbai egyházmegye magyar református gyülekezeteitől, úgyhogy az árvák nemzeti és egyházi szellemben való nevelésének alkalmas légköre biztosíthatja nevelésünk sikerét. És ezen a vidéken, a fejlett gazdasági és ipari életű Háromszék vármegyében könnyebb lesz az árvák kihelyezésének kérdését is megoldani. Vásárhelyi János püspök dr. Darkó Ákos és Dóczy Ferenc egyházkerületi tanácsosokkal és a zágoni gyülekezet és az orbai egyházmegye vezetőségével megtárgyalta a helyszínen a kérdést és megállapította, hogy az árvaház megnyitásának lehetőségei megvannak. Az elindulás feleme-

Iden szép feltételeit az orbai egyházmegyei nőszövetségnek Kovásznán megtartott nagy konferenciája jelentékenyen biztosította. A nőszövetségi konferencián az orbai egyházmegye összes egyházmegyei tagozatai 520 képviselővel vettek részt és a püspök javaslatára határozattá emelték, hogy az egyházmegye minden gyülekezeti nőszövetsége erejéhez mérten vállalja egy vagy több árva részére az ágygal és ágyneművel való ellátást. Ma nem kell mondanunk, hogy ez a gyönyörű elhatározás a megindulás legyőzhetetlennek látszó akadályát hártja el. Az elindulás biztató és így nem kétségeskedő reményünk van arra, hogy kerületünk árvaháza rövidesen megkezdheti sok áldást jelentő működését árváink érdekében.

Óvónőképző Kézdivásárhelyen. A sepsiszentgyörgyi egyházkerületi nőszövetségi közgyűlés alkalmával a rikánbelüli közösség lelkészei értekezletet tartottak, amelyen megállapították, hogy egyházi és nemzeti szempontból is nélkülözhetetlenül szükség van egy óvónőképző intézet felállítására. Jónak találták, hogy ez az óvónőképző Kézdivásárhelyen állíttassék fel. Ezt a kérdést vizsgálta meg Vásárhelyi János püspök dr. Darkó Ákos és Dóczy Ferenc tanácsosokkal legutóbbi kézdivásárhelyi látogatása alkalmával s miután úgy a kézdivásárhelyi egyházközség, mint a kézdi egyházmegye képviselői a kérdés megoldási lehetőségeit biztosították, előreláthatólag, a református óvónőképző a közeljövőben Kézdivásárhely városában megnyitható lesz. Illesse ezért elismerés elsősorban a cél érdekében tiszteletreméltó áldozatokat hozó kézdivásárhelyi gyülekezetet.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mythologia és Eszkhatologia.

A nagyon szűk térre szorult és összehúzódott német protestáns theologia, amely a paprihány miatt folyóiratait beszűntette, könyvkiadása pedig jelentéktelenné vált, ma alig hallatja szavát. Nagyon hiányos értesüléseink alapján, mégis rámutathatunk egy jelentős vitára, amelyet Bultmann, a kiváló, újtestamentumi tudományokkal foglalkozó theologus idézett fel, a mythologia és eszkhatologia viszonyára utaló kutatásaival. Ennek a vitának a lényegét Bultmann jelszava és programja fejezi ki: „*Entmythologisierung des Neuen Testaments.*”

Hogy a német protestánsizmus — nagy örömkre! — még mindig mennyire komolyan őrzi az evangéliumi szellemet, annak bizonyosága, hogy Bultmann-nak az a feltevése, hogy az Újtestamentum tele van mythologikus képzetekkel, széles körökben, lelkipásztorok és professzorok között, igen érzékeny visszahatást váltott ki. Így pl. a „*Deutsches Pfarrerbblatt*”, — amely — jellemzően a mai helyzetre, hogy minél több irodalmi anyagot tudjon felvenni, oly tömött szedéssel jelenik meg, hogy csak nagyítóüveggel lehet olvasni — a múlt évfolyamának majdnem minden számában foglalkozik az „*Entmythologisierung des Neuen Testaments*” problémájával.

Bultmann, különösen a Heidegger-féle egzisztenciális filozófia hatása alatt abból indul ki, hogy különbséget kell tenni a filozófia időtlen érvényű igazságai, az individuális történeti eseményeket magukba foglaló ismeretek és az önmegértésen nyugvó alanyi igazságok között. A stoikus *πρόνοια* tan, valamint a Kant kategorikus imperativusa azzal az igénnyel lép fel, hogy időtlen érvényű igazságoknak tekintessenek. Ellenben egy individuális történeti megállapítás, pl. „IV. Henrik Canossa járásával a pápát saját hálójával akarta megfogni”, nem tarthat számot arra, hogy ilyen igazságnak tekintessék. Ennek a történelmi megállapításnak nincs alapja még az emberi szellemben, hanem bizonyos történelmi események és viszonyok előzményein nyugszik. Az ilyen megállapítások helytálló, rögzített jelenségekre vonatkoznak, tehát szemlélhetők. Hasonlóképpen nem tartalmaznak időtlen érvényű igazságokat az önmegértésen, tehát a szubjektív belátáson nyugvó igazságok sem.

Bultmann a hit-ismeretet mentesíteni óhajtja attól, nehogy az időtlen érvényűség igényével fellépő filozófiai, vagy a konkrét

individuális eseményekre vonatkozó történelmi ismeretekkel azonosítsák, ezért az önmegértésen nyugvó ismerettel hozza összefüggésbe. Az önmegértésben megértem önmagamam és komolyan veszem önmagamam, ezért ennek tartalma nem lehet sem időtlen, sem történelmileg tudatosítható és rögzíthető igazság, mivel ebben az önmegértésben magam vagyok valamely konkrét szituációban. Az Én, az önmaga, amelyről az önmegértésben szó van, semmiféle szemlélet számára nem rögzíthető. Azért nem, mert sajátmagán kívül, nem köthető semmihez és nem vonatkoztatható semmire. A hit is önmegértés, de kifejezetten „keresztyén önmegértés”. „Der Glaube bezw. das christliche Selbstverständnis.“ A hit állandó vonatkozásban van Istennek a Krisztusban végbement tettével, folytonosan arra vonatkozik. Ezért tulajdonít Bultmann a hitnek „történés-karaktert” (Erscheinungscharakter), abban az értelemben, hogy Isten tettében, az ő kijelentésében nem valami gondolatot, vagy benyomást, vagy élményt nyerünk, hanem találkozunk Vele, tehát az Isten és az ember között *történik valami*. De nem valami természetes és magátólértelődő, hanem valami egészen rendkívüli. Ez az egészen rendkívüli történés pedig konkrétan az Igében megy végbe.

A létismeret csak a hitben lehet, tehát csak a hitismeret a létismeret. A lét pedig a hitben, mint bűnben való lét válik ismertté. A bűnt közelebből az ember *önhatalmuságnak* (Eigenmächtigkei), Isten elleni lázadásának mondja. A létismeret azonban nemcsak ennyi, hanem ezen túl annak a megismerése, a hit által, hogy Krisztus Isten kegyelme, vagy kegyelmi Igéje.

Mindezek után Bultmann problémáját abban találjuk meg, hogy szerinte az *Újtestamentum világképe mythikus*. Itt utal minden olyan tudósításra, amelynek tárgya egy supranaturális történés. Pl. a Szűztől való születés, a megtestesülés, a Jézus halála, poklokra való alászállása, feltámadása, mennybe menetele.

2 Nagyon összefogva, ezekben találjuk Bultmann ismeretkritikai szempontjait. Ezeknek a segítségével kísérli meg értelmezni az Újszövetség ama világképét, amelyről azt vallja, hogy mythikus jellegű. Szerinte, a Jézus életére utaló tudósításoknak tárgya egy-egy mythikus supranaturális történés. *Ezért tűzi maga elé azt a feladatot, hogy mentesíteni kell az Újszövetséget minden mythologizáló stílus-formától és jellegtől. Ezt pedig az ú. n. existenciális értelmezés segítségével lehet elérni.*

Ha a fenti szempontokat tekintetbe vesszük, először is nyilvánvaló Bultmann előtt, hogy az újszövetségi tudósítások nem metafizikai igazságokat tartalmaznak, tehát nem lépnek fel azzal az igénnyel, hogy az emberi evidencián nyugvó általános és időtlen igazságoknak vétessenek. A mythikus jellegű tudósítások mögött nem szabad valamely rögzített supranaturális tény sorozatot keresni. Ha ezt tesszük, akkor különösen hozzájárulunk ahhoz, hogy az üdvörténetet elmythologizáljuk, s ennek következtében keresztyén-ségünkben csak „egy vallásosan motivált ideálistizikus ethika”

marad vissza. Meg kell mentenünk a Kerygmát! — sürgeti Bultmann.

Másodszor, bár hangsúlyozzuk Jézus Krisztusnak a történelmi valóságát, mégis az ő élete nem pusztán történelmi események sorozata, amelyek le vannak zárva a múltban. Az ő élete üdvörténet, amelynek egyes eseményei nem perfektumban rögzített események, hanem olyan események, amelyek a jelenben is végbemennek s eseményei a jövőnek is, egészen az Eszkhaton határáig. Az üdvösség szempontjából nem lenne semmi jelentősége pl. a Jézus halálának és feltámadásának, ha az csak pusztán történelmi esemény lenne.

Harmadszor a Jézus élete, mint üdvörténet, nem tekinthető pusztán alanyi elgondolásnak, vagy élménynek, amely az öntudaton belül végbemeget. Bultmann értelmezése szerint még a pusztán öntudat is, vagy — az ő kifejezése szerint — az önmegértés is intencionális, azaz vonatkozásban van valamely, az öntudaton kívüli tárggyal, tehát még az önmegértés is, vagy öntudat is valamely történést fejez ki, tehát valamely találkozásra van felépítve. Mennyivel inkább a „keresztény önmegértés“, amely — amint fentebb láttuk — Istennek valamely Krisztusban végbement tetteire utal.

Bultmann szerint, az Újszövetségnek és a benne foglalt üdvörténetnek a helyes értelmezési módja az egzisztenciális értelmezés, amelynek következtében a mythologia helyébe az eszkhatalogiának kell lépnie. Exisztenciális ez az értelmezés, mert az, ami hitben és hit által történik, az nem az értelemnek, nem a logikus gondolkodásnak, vagy a képzeletnek, vagy akaratnak, nem is a spekulációnak, vagy a történelmi szemléletnek a dolga és nem azokban megy végbe, hanem a hívő embernek abban az új egzisztenciájában, amelyet a Krisztussal való létközösségben, vagy Istennek a Krisztusban véghezvitt tetteiben nyer. *Tehát nem mythologidról, hanem eszkhatalogidról van szó, mert mindez az ESZKHATON-ban, a jelenlegi emberi létforma határában, sőt azon túl történik. A mythologikus hit helyébe az eszkhatalogikus hitnek kell lépnie.*

3. Előrebocsátottuk, hogy nagyon hézagosak és hiányosak a Bultmann-tól nyert adataink. Mindössze néhány rövid cikkére és korábbi tanulmányaira támaszkodhatunk megállapításainkban. De úgy gondoljuk, hogy legalább alapelveiben így is megragadhattuk gondolatmenetét.

Semmiképpen sem látjuk indokoltnak azok aggodalmait, akik az evangélium ígehirdetés reformatori örökségét féltik tanításaitól. Legfeljebb azt kifogásolhatja valaki, hogy felesleges dolog volt az „Entmythologisierung des Neuen Testaments“ jelszava alá rejtett törekvését egy Újtestamentumtól távol álló filozófia segítségével vinni véghez. A Heidegger-féle egzisztenciális filozófia ma még mindig nem tiszta gondolatmenete és elgondolása csak szövevényesebbé tette tanításait, mintha közvetlenül magából az Újtestamen-

tumból indult volna ki, és általában, ha megmaradt volna az Újtestamentum síkjában. De, ha jól meggondoljuk a Bultmann eljárását, nehéz kifogásolni azt, hogy valaki, aki úgy ég az evangéliumi tudóstítások és tanítások értelmezéséért, mint Bultmann, arra vállalkozik, hogy a kor nyelvén fejeze ki tudományosan azt, amit hitben nyert. Azt pedig egyenesen vissza kell utasítanunk, ha valaki Bultmann eljárását úgy nézi, mint a politikai okosság eredményét, mintha alkalmazkodnék a „Deutsches Christentum” evangéliumellenes törekvéseihez. Ha egy ilyen politikai szempont befolyása alatt állana, akkor nem is tartanók érdemesnek arra, hogy elgondolásával és törekvéssel foglalkozzunk. Azért nem, mert ez a törekvés már nem theologia, hanem valóban mythologia lenne, a Bultmann koncepciója azonban theologia.

Az azonban kétségtelen, hogy a Bultmann törekvése, amely az „Entmythologisierung des Neuen Testaments” már megtörtént az Újtestamentumban. Azt a „vallási” törekvést, amely a mythologizálásában él, az Újtestamentum túlhaladta és végérvényesen lezárta. Az Újtestamentum „vallása” — ha csupán vallástörténelileg is nézzük a kérdést — és a keresztyénségen kívüli vallások között éppen ott húzható meg az éles határvonal, ahol az evangélium egyenesen tagadásává válik minden mithosznak és mythologiának. Az apostolok evangéliumi igehirdetésében még felbukkanak a hellenisztikus kor miszterium-vallásainak képzetei, fogalmai és kifejezési formái, de minden ilyen örökséget, amely a kor nyelvéből és stílusából származik, az apostolok annyira újra ötvöztek, annyira új, és pedig minőségileg más jelentéssel ruháztak fel, hogy azokat csak a felületes szemlélő veheti az apostoli örökséggel azonosnak. Pál apostol pl. egyenesen arra kéri Timótheust, hogy mondja meg némelyeknek, hogy „ne tanítsanak más tudományt, se mesékkel és végehossza nélkül való nemzeti táblázatokkal ne foglalkozzanak, amelyek inkább versengéseket támasztanak, mint Istenben való épülést a hit által” (I Tim. 1:4). Másutt még élesebben fejezi ki Pál, mondván: „A szentségtelen és vénasszonyos meséket pedig eltávoztasd, hanem gyakorold magad a kegyességben” (4:7). „Mert nem mesterkélte meséket követve ismertettük meg veletek a mi Urunk Jézus Krisztus hatalmát és eljöveteletét, hanem mint akik szemlélői voltunk az ő nagyságának” — indokolja meg Péter apostol (II. Péter 1:16). A Szentírás maga tölti be azt a programot, amelyet Bultmann az „Entmythologisierung des Neuen Testaments” jelszava alatt követel.

Mégis nagy jelentősége van a Bultmann követelésének azért, mert ismét ráirányította a figyelmünket arra, hogy az Újtestamentum értelmezésében komolyabban kell vennünk az eszkatológiát, mivel az egész újtestamentumi bizonyágtétel s vele együtt az egész evangéliumi keresztyénség merőben eszkatologikus, sőt merőben eszkatologia. Aki az „Ige testté lett” nagy csodáját csak történelmi síkban tudja szemlélni, az kétségtelenül kényszerítve van

arra, hogy vagy belebonyolódják a történelmi esetlegességek szövésébe, vagy pedig egy olyan metafizikai ontológiát alkotson, amelynek eredménye a megfejthetetlen és a „kegyesség tudományától” távol álló mythologia. „Az Ige testté lett” és az ebből következő valamennyi üdvörténelmi esemény csak akkor jut igazságához, nem az értelem, vagy a képzelet, hanem a hit számára, ha abban Istennek az emberi történelmet túlhaladó tettét ismerjük fel, sőt ebben a tettben magával Istennel találkozunk, nem a történelmben, hanem a történet felett, a hitben. Istennel találkozunk, aki nem a messzi múltban tett valami ilyen nagy csodát, hanem a jelenben, aki nem egy történelmi eseményben rögzítette a maga nagy tettét, hanem aki jön felénk, aki jövőben van felénk, aki a Jézus Krisztusban úgy jön, és úgy lesz testté, hogy valóságában mindig nagyobb, mindig dicsőségesebb és mindig győzelmesebb. Az eszkhatologikus hit azt követeli, hogy Istennek minden tettét Krisztusban, győzelmes halálát és feltámadását a múlt eseményeinek nagy temetőjéből ki kell emelnünk s át kell helyeznünk az emberi létezés határán túlra, ahol átfogja az emberi lét valamennyi dimenzióját, a múltat, jelent és jövőt. *Innen* kell visszatekinteni minden theológiának az üdvörténelmi nagy eseményeire, mert *csak innen* nyer értelmet Isten minden tette, mint minden emberi tettet megítélő és minden emberi tettet megelőző hatalom.

Dr. TAVASZY SÁNDOR.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VASÁRNAPI ISKOLA

A vasárnapi iskola és az istentisztelet.

A multkor arról beszéltünk, mi a viszony a vasárnapi iskola és vallásitanítás között. Akkor említettük, hogy a gyermekpásztoráció munkája három formában folyik intézményesen, a vasárnapi iskolában, a vallásitanításban és a gyermekistentiszteleten s hogy ennek a háromnak külön módszere, mert külön hivatása van. Most a gyermekistentiszteletéről fogunk beszélni a vasárnapi iskolai munkához való viszonyában.

Először is megállapítjuk azt, hogy a gyermekistentisztelet lényege, hogy a gyermekek, mint Isten Igéjét hallgató közösség, jelennek meg azon. Azt lehetne mondani, hogy erre nincs szükség, hiszen a gyermekek ott lehetnek — és sok helyen ott is vannak — a felnőttek istentiszteletén s ott hallgatják Isten Igéjét. Ez igaz is s majd rá fogunk térni arra, hogy minden egyéb munka mellett tényleg szükséges, hogy a gyermekek a gyülekezet közös istentiszteletén is résztvegyenek. De bizonyos az is, hogy a gyülekezeti istentisztelet időtartama, ott az igehirdetés természete, hangja, kérdései nem olyanok, hogy elsősorban a gyermekekhez szóljanak. Ezért van, hogy a gyermekek türelmetlenek és nyugtalanok az ilyen alkalmakkor. Szükség van tehát arra, hogy mivel Isten a gyermekekhez is akar szólani, és pedig a gyermekekhez együtt, mivel szükséges, hogy a gyermekek meglássák, hogy ők, mint gyermekek is, egy gyülekezeti közösséget alkotnak, tartunk időnként gyermekistentiszteleteket is.

A gyermekistentisztelet tehát a gyermeknek megmutatja azt, hogy ő a többiekkel együtt egy közösségbe tartozik, még pedig olyan közösségbe, amely az Ige hallgatásának közössége. Ezért nem pótolhatja ezt a vasárnapi iskola, mert ez a csoportbeosztás miatt, meg mivel itt személyesen kell a gyermekekkel foglalkozni, nem éreztheti meg velük ennek a közösségnek a valóságát. Van azonban a gyermekistentiszteletnek más feladata is. A vasárnapi iskolában a gyermekek egyes bibliai történetekben hallják meg Isten hozzájuk szóló üzenetét. A gyermekistentiszteleten az igehirdetésnek az a feladata, hogy ezeket a bibliai történetekben hallott dolgokat összefoglalja, egységesen idézze a gyermek emlékezetébe és világítsa meg. Itt már nemcsak személyes kérdésekről van szó, nem egyes történetekben és eseményekben meglátott tanításokról, hanem mint az igehirdetés természete megkívánja, a

gyermeket együttesen, tehát az egész gyülekezetet illető parancsáról Istennek.

A harmadik különbség itt is a módszerében van a munkának. Az istentiszteleten nem kérdezzük a gyermekektől, nem párbeszédet folytatunk velük, hanem magyarázzuk Isten Igéjét. Itt tehát csak az igehirdető beszél, a gyermekek hallgatják az igehirdetést. Azt mondhatjuk tehát, hogy itt egyoldalú a beszéd, a gyermekek részvéte nem olyan eleven, mint a vasárnapi iskolában. Nagyobb tömeg is van köztük jelen, sőt éppen ez a felemelő és nagy dolog, hogy pl. egy városi gyülekezetnek, vasárnapi iskolai csoportokban elszórtan tanuló gyermekei itt meglátják, milyen sokan vannak, hogy ezek, akik ott vannak, mind egy gyülekezetet alkotnak.

Milyen legyen tehát a gyermekistentisztelet? Külső formájában, lefolyásában olyan, mint a felnőtteké, mert a gyermeknek ez is a gyülekezeti istentiszteletbe való bevezetésére szolgál. Tehát a bűnvalló imádság, igeolvasás, igehirdetés, énekek és imádságok éppenúgy megtartandók. Viszont gondolni kell arra, hogy ezt rövidebben csináljuk, mint a felnőtteknél. Az ének legyen sok, eleven, egységes, az imádságot a gyermekek mondják a lelkipásztor után, az igehirdetés és a nem kötött (tehát nem a bűnvalló ima és az Ur imádsága) legyenek rövidebbek. Egy gyermekistentiszteletnek 30—35 perc alatt kell lefolynia. Az igehirdetés tárgya legyen kapcsolatban a vasárnapi iskolai munka anyagával, foglalja azt össze. Ezért leghelyesebb olyan textust venni, amely az előbb tanult vasárnapi iskolai anyagot összefoglalja, s az igehirdetésben erre, mint ismert anyagra kell hivatkozni, ebből kell a szemléltető anyagot meríteni.

Leghelyesebb, ha bizonyos rendszeres időközben tartunk gyermekistentiszteleteket. Az a gyakorlat, amit sok helyen követnek, hogy az év egyik szakában pl. tavasszal és ősszel ezt tartanak, télen pedig vasárnapi iskolát nem helyes, mert ez a vasárnapi iskolai munkát időszakivá teszi és az erejét megrontja. Helyes azonban az, ha pl. minden hatodik héten vasárnapi iskola helyett — a csoportok részvételével — egy helyen, legjobb, ha a templomban, tartunk gyermekistentiszteletet, amikor az igehirdetés, mint mondjuk, alkalmazkodik a hat hét alatt eltárgyalt anyaghoz. Így a két munka kapcsolata világos és építő lesz.

Foglalkozunk még röviden azzal a kérdéssel, hogy a gyermekek gyülekezeti, tehát a felnőtteknek tartott istentiszteletre való járása kérdésében hogyan kell gondolkoznunk. Ezek, a vasárnapi iskola és gyermekistentisztelet éppen a gyermekek számára vannak, nekik szolgálnak az Igével, tehát helytelen azt gondolni, hogyha a gyermekeket a gyülekezeti istentiszteletre elvisszük, akkor a gyermekek lelkigondozása meg van oldva. De éppen olyan helytelen lenne, ha nem gondoskodnánk arról, hogy a gyermekek is résztvehessenek bizonyos alkalmakkor a felnőttekkel együtt az istentiszteleten. Kétségtelen, hogy erre szükség van, mert

itt látja meg a gyermek, hogy ő egy gyülekezet tagja, ebbe beletartozik s hogy ez az a hely, ahová szülei is járnak. Mivel azonban, mint előbb is mondtuk, a gyermek számára a felnőttek istentisztelete s főleg az ottani igehirdetés kevésbé juthat közel, s mert az egész istentisztelet lefolyása inkább lenyűgöző fenségében és megfoghatatlanságában, mint az igehirdetés által felemelő, megvigasztaló és utasítást adó hatásában érvényesül a gyermek előtt, a leghelyesebb az, ha ő nagy ünnepeken, szüleivel együtt megy a templomba, amikor az ünnep méltósága, és jelentősége őt is magával tudja ragadni. Nem helyeselhetjük tehát azt az eljárást sem, amikor a gyermekek az év egyik szakában templomba járnak, a másikban meg vasárnapi iskolába, mert szintén a vasárnapi iskolai munka folyamatos hatását rontja, viszont természetesen az sem helyes, ha a gyermekek egyáltalában nem vesznek részt a gyülekezeti istentiszteleten. Vasárnapi iskolába s emellett még istentiszteletre vinni a gyermekeket, csak akkor helyes, ha a gyermek önként megy oda s látszik, hogy ez reá nem hat fárasztóan.

I. L.

A MUNKA HIREI.

Az erdélyi egyházkerületben működő vasárnapi iskolák adatainak megállapítására egy *kérdőívet* küldöttünk ki minden egyházközségbe. Ezek legnagyobb része már visszaérkezett s ebből a munka jelen helyzete és állása már meg is látható. Sajnos, sok hely van, ahonnan még a kérdőívek vissza nem érkeztek miatt az adatokat nem tudtuk beszerezni. Szükség van erre a számbavételre egyrészt azért, hogy lássuk, hány komoly és a követelményeknek megfelelő vasárnapi iskola van egyházkerületünkben. Ezen a téren az a tapasztalat, hogy sok olyan ú. n. vasárnapi iskolát ki kell hagynunk a számításból, ahol a munkának komoly alapja nem volt és rendszeresen nem folyt. Így az eddigi elég magas létszám, úgy a vasárnapi iskolákra, mint a gyermekekre nézve, valószínűleg apadni fog, de legalább tudhatjuk, hogy amelyek kimutatásunkban szerepelnek, azokra biztosan számíthatunk. Másrészt szükséges volt ez a számbavétel azért is, mert a mi munkánk, mint a Magyarországi Református Vasárnapi Iskolai Szövetség egyik tagozata, lép az egész országos munkával kapcsolatba s így ismerni kell erőnket és azt, mivel járulhatunk mi is ehhez a munkához. A beérkezett válaszokból látható, hogy pl. az adakozás tekintetében, bár eddig is sok helyen be volt az vezetve, szinte mindenki hajlandó megpróbálni a gyermekek adakozásra való nevelését bevezetni a vasárnapi iskolai munkába. Ennek ma különösen nagy jelentősége van. Látható az is, hogy a központi járulékok megajánlása — legalább is a megajánlás — kedvező fogadtatásra talált a vezetőknel. Nekünk szükségünk van pénzre, mert a vezetőket igyekeznünk kell összetartani, az egész munka adminisztrációját fenn kell tartani, tanfolyamokat kell rendezni, szóval gondoskodni kell arról, hogy a munka külső keretei fennmaradjanak.

A közeli napokban minden vasárnapi iskolát fenntartó egyházközség kap egy körlevelet, amelyben további kérdéseket és kéréseket tárnunk elé.

Sok helyről hangzik a *vezetőtanfolyamok és konferenciák* tartása iránti kívánság. Ilyen tanfolyamokat nemcsak Kolozsvárt lehet tartani, hanem bárhol és előadói közé olyan lelkipásztorokat, tanítókat és tanárokat is lehet kérni, akik a munkával foglalkoznak elvi kérdéseiben is. A mai helyzetben igyekeznünk kell arra, hogyha a központból nem is tud valaki megjelenni, akkor is meg lehessen tartani ilyen tanfolyamokat. Azért nagyon fontos, hogy lelkipásztorok és tanítók a munka elvi kérdései felől is tájékozódjanak, hogy adott esetben ilyen segítséget is nyújthassanak. — Eddigi tanfolyamainkon nélkülöztük a lelkipásztorok részvételét, mert bár ők ismerik a munkát, mégis jó lett volna, ha a vezetőképésben több részt tudnának venni.

Sok helyen a *vezetők* *hiányát* panaszzalják. Kétségtelen, hogy egy lelkipásztor számára teljes lehetetlenség a vasárnapi istentisztelet mellett még a gyermekekkel, esetleg ifjúsággal, nőszövetséggel is foglalkozni, s talán még presbiteri gyűlést is tartani. Van, ahol tanító- és tanítónőtestvéreink segítenek a vasárnapi iskolai munkában s ahol teszik, ez nagyon jó. De mivel ők meg egész héten a gyermekekkel vannak elfoglalva, s egyedül a vasárnapjuk szabad, még jobb, ha tudnak kapni olyan vezetőket, akik ú. n. *laikus munkások* gyanánt végzik a vasárnapi iskola munkáját. Ma az erdélyi egyházkerületben kb. 200 ilyen vezető van és a lelkipásztornak legtöbb esetben igen áldottlelkű segítői. Éppen ezért volna szükség tanfolyamokra, hogy ilyeneket képezzünk és alkalmazzunk. Ahol már ilyenek működnek, de mindenütt, szükséges, hogy a lelkipásztor, akár előkészítőóra formájában, akár más formában, de a vezetőkkel havonta legalább egyszer találkozzék, megbeszélje a munka kérdéseit, segítséget nyújtson, az ú. n. laikus vezetők továbbképzését végezze stb. Az előkészítőórákat, még ha csak két vezető van is, akkor is jó megtartani, mert ilyenkor a vezetők megbeszélnek a tanítást, de emellett együtt imádkoznak a munkáért és együtt foglalkoznak Isten Igéjével.

Mivel ebben a rovatban nemcsak lelkipásztorokhoz szólunk, sőt nemcsak a tanítókhöz erről a munkáról, szükséges, hogy a *lapot adjuk oda a laikus vezetőknek is*, hogy ők is elolvashassák a vasárnapi iskolai munkáról szóló közleményeit.

Moravosik Gyula: A papiruszok világából.

Parthenon 1942.

Ifj. Varga Zsigmond: A hellenisztikus papyrusok, feliratok, ostrakák világa és az újtestamentum.

1942.

A Kr. e. IV. sz-tól a Kr. u. VIII. sz-ig „terjedő papiruszkorszak k. b. 1000 éves életének minden ágát“ igyekszik bemutatni jellegzetes példákkal. Görög eredetiben és magyar fordításban 150 papiruszt közöl. . . Mindvégig érdekes könyv s tényleg végig vonultat szemünk előtt kerek 1000 esztendőt a maga mindennapiságában. Elkezdve a bürokrácián, házassági elváláson, pereskedéseken s folytatva a pogány istenimádás, sportversenyek, anyagi nyomorúság, lelki gyötrellem, adósság, rabszolgaság, népszámlálás, posta stb. stb. kérdéseivel, amelyek mind egy-egy rövid levél vagy másfajta írás keretén belül foglalnak helyet, valóban az akkori antik világba helyezi át az olvasót s láthatjuk, hogy az ember mennyire ugyanaz az ember volt a mindennapi gondok végtelen özönében, mint ma.

Az újszövetség tanulmányozása szempontjából kevés kivételtől eltekintve csak nyelvészeti s legfennebb az irodalmi forma szempontjából nyujtanak segítséget az egyes darabok. Az ár meglehetősen magas, 15 P. s theologiai vonatkozásban el nem olvasásával nem veszítünk sokat.

Ennél a könyvnél mérhetetlenül magasabb értéket jelent a biblia iránt érdeklődő ember számára ifj. Varga Zsigmond: *A hellenisztikus papyrusok, feliratok, ostrakák világa és az újtest.* c. ugyancsak 1942 ben megjelent (ára: 4 P. 50 fillér) munkája. (Tanulmány az újszövetségi nyelvészet, irodalom és összehasonlító vallástörténet köréből). Óriási irodalmat dolgoz fel s ezáltal hozzáférhetővé teszi számunkra azt az egész tudományos munkásságot, amelyet a szentírás külső — s ezzel együtt a dolog természeté szerint belső — megértése szolgálatában kifejtettek régi írások feltárásával és magyarázatával a nyugati protestánsizmus nagy tudósai.

A szerző könyvét „kis szigetnek“ nevezi a korábban majdnem figyelmen kívül hagyott papyruskutató hatalmas nemzetközi tengerében. Valóban sziget ez, amelyen megvetheti lábát a bibliatanulmányozó s eddig nem ismert távolságokba tekinthet és minden fejezet után mélyebbre hatol a szentírás világában. Nem kell félni itt a vallástörténet bomlasztó hatásától, mert véleményünk szerint általában megmarad a szerző a maga keretei között, nem lépi át határát. Ahol pedig átlépi, mint pl. az allegorizálás kapcsán (112. old.) az evangélium útját illetőleg (116. old.) ott mindjárt rossz útra is tévedt. Dehát ez egészen elenyésző a mellett a szolgálat mellett, melyet egyebekben nyújt. Magyar nyelven ehhez fogható feldolgozás még nincsen s valódi értékét csak az tudja felbecsülni, aki egyszer el is olvassa. Nem könnyű olvasmány, de bőségesen megérdemli a fáradságot.

Kereteink közötti érdemleges ismertetés éppen tömörségénél és terjedelménél fogva képtelenség. Ilyen munkából tartalmi kivonatot adni talán lelkiismeretlenség is lenne. Ezért jelen soraink csupán utalni kívánnak a nélkülözhetetlen theologiai írásra.

Rövid történeti bevezetés után általánosságban foglalkozik a „papyrusok, feliratok, osztrakák” kérdésével (Deissmant követve végzi ezt a hármas csoportosítást.) és a *harmadik részben*, mely a könyvnek tulajdonképpeni főrésze mind tartalmilag, mind terjedelemben részve, rátér a „*papyrológiai anyag*” alkalmazására az *újszövetség szempontjából*. A Kr. e. III. sz. tól a Kr. u. III. sz.-ig veszi tekintetbe a feltárások eredményeit. Szóról szóra idézzük az egyes fejezeteknek a szerző által meghatározott címét t. i. csak a harmadik főrészből. 1. Az újszövetség nyelve és stílusa a papyruskutatások világában. 2. Az újszövetségi iratok irodalomtörténeti értékelése a papyrológia új megvilágításában. 3. A papyruskutatás eredményei az újszövetség vallási élete helyesebb megértéséhez. 4. Minő képet fest az újszövetség az egykorú világ szerepvivőiről, társadalmi berendezéséről, életviszonyairól és hogy egészül ki ez a kép az új leletek adataiból? 5. A papyrusok tanúsága szerint minő mértékben járulnak hozzá az antik világ vallási képzelei az újszövetségi vallás (?) szemléltetőbb ismertetéséhez? 6. Az újszövetségi szövegkritika, szöveg- és kánontörténeti gazdagodása a papyruskutatásból.

Két formai hibát erősen neheztelünk. 1. Nem ad tárgymutatót és 2. nem nyújtja a bibliai idézetek lajstromát. Mindkettő nélkülözhetetlen akár a gyakorlati lekipásztori munkát, akár a kimondott theologiai kutatást véve figyelembe. Ahol annyi adat van felhalmozva, ott útmutató nélkül, amit semmiképpen sem pótol a tartalomjegyzék, csakis időpazarlással és sok bosszankodással lehet dolgozni. Már pedig ennek a könyvnek jelentőségét nem az olvasás adja meg, hanem szükség szerinti használata. Ezért az érdeklődők számára igen nagy szolgálatot tenne a szerző, ha ezt a hiányt a *legalaposabb feldolgozással pótolná!*

Dr. Victor János: Szól az Ige.

— *Lelkészek csendesnapján tartott, mindenkinek szóló három előadás. —
A Református Gyülekezeti Evangéltzúció kiadása. Nyiregyháza, 1942*

Sokszor hangoztatjuk, hogy egyházunk az Ige egyháza, de helyesen állapítja meg a Dr. Victor János budapesti szabadságtéri lekipásztor által a fenti cím alatt az elmúlt év nyarán lekipásztorok számára rendezett csendes napokon tartott három előadást sajtó alá rendező Békefi Benő, hogy éppen az Ige egyházában részesül az Ige a legkisebb megbecsülésben, úgy az egyházi életben, mint az istentiszteletben, mint pedig a hívek kegyességében. Ezért kérte fel a szerzőt, hogy az Ige szolgáinak az Igéről szóljon, hogy az Ige hatalma alá kerülvén, megszeressék és hirdessék.

Az első előadás a „*Kijelentett Ige*”-ről szól. A „*kijelentett Ige*” a Szentírásban van. Benne Isten szóba áll velünk és nekünk hódolattal kell ezt fogadnunk. Itt Isten az egész emberi nemhez szól, mert ennek a közösségébe gyűjtött mindnyájunkat. Titok és Isten szuverénitásának a jele, hogy Ő ott és akkor, amikor akarta, ismertette meg magát. A kijelentés egy folyamat, mely-

ből főleg két mozzanat emelkedik ki. Az egyik az, amikor Isten embereket választ ki, akiknek az életébe belenyul, megismerteti magát velük, csodákat tesz értük, áldásokat ad nekik, csapásokkal látogatja meg őket, hogy azok meglássák ítéletét, igazságos voltát és megváltó szeretetét. A másik folyamata a kijelentett Igének az, mikor Isten gondoskodik arról, hogy tetteinek értelme és jelentősége világossá váljék az emberek előtt. Erre is választ ki embereket, akik látomás, elragadtatás, vagy pedig csendes munkája útján értik meg Isten kijelentését. Megtörténik, hogy közösségeket is elválaszt erre Isten. De a két folyamat egy és ugyanaz: az egyik részese volt Isten mondanivalóinak, a másik leírta ezt. Mindkettőn át a kijelentett Ige szólt, amely Isten nagyságos dolgait hirdeli. Isten tettei az ő kiválasztottjainak emberi világból vett szavaiban váltak láthatóvá. Így szerepel Isten mint „Világosság“, mint „Megemésztő tűz“, mint „Köszikla“, mint „Gazda“ stb. De ugyancsak így látszik meg az is, hogy kicsoda az ember? Az ember: „elveszett ember“, volta: „nyomorult volt“. Ezek az elnevezések mind képek, amelyek arra valók, hogy Isten Igéje az emberek számára érthető legyen. Isten arról is gondoskodott a szentírók által, hogy a kijelentett Ige leíratassék a Szentírásban, amelyben a Szentírák belső bizonyágtétele mutatja meg a kijelentett Igét.

Mindezeket minden hívőnek látnia kell. De nekünk, lelkipásztoroknak: az Ige szolgálójának, még mást is. Az egyik az, hogy az Igét tanulmányoznunk kell és nem szabad megelégednünk a vele való felszínes foglalkozással. A másik, amit meg kell szívlelnünk az, hogy igehirdetésünkben benne kell legyen a kijelentett Ige tartalma és ehhez theologusoknak kell lennünk a szó szigorú értelmében. Viszont ez nem zárja ki az Ige szemléletes elvességét az igehirdetésből, mert a hívő ember lelke látni akarja az Isten dolgait.

A második előadás a „Hirdetett Ige“-ről szólott. Nekünk, lelkipásztoroknak nem szabad elfelejtenünk, hogy először mi is az Igének hallgatói vagyunk, akiknek szintén hirdettetett az Ige. Isten gondoskodott, hogy a kijelentett Ige hirdetett Ige legyen. Így gondoskodott az apostoli korban is. A mi igehirdetésünk és az övék között az a különbség, hogy az ő idejökben még nincs vége a kijelentésnek, tehát az ő igehirdetésük, bizonyágtételük is kijelentett Ige. Az igehirdetés ma, az Igének bizonyos alkalmakkor, megállapított formák között az erre elhívottak szolgálatát jelenti. De a szentírásban és a valódi értelember ez nem korlátozódik egyházi tisztségekre hanem minden hívőnek a kötelessége, mint ahogyan az első gyülekezet tagjai is az Isten beazédét szólták.

Az emberi szó az Ige munkájában való szerepe különösen az Ige hallgatására összegyűlt gyülekezetben jelentős, mert akkor tündetőleg jelenik meg az összesereglet előtt. De a gyülekezetben nemcsak az igehirdető szolgálatán keresztül szól ilyenkor az Ige, de ott van a hívek közös énekülésében, az imádságban és az együttes úrvacsorázásban is, ahogyan ezt a Kol. 3:16 is igazolja. Az első keresztyén istentiszteletben fontos szerepet játszott egyes kharizmákkal megáldott igehirdetése a mi istentiszteleteinkből hiányozna, de előbb-utóbb helyet fognak kérni és nem csekély fontosságú részét fogják annak alkotni.

Bár az Ige hirdetése úgy a kultuszban, mint azon kívül minden hívőnek kötelessége, mégis van egy olyan szolgálata, amely egyeseknek különleges szolgálata, mert az egyház Úra adott némelyeket apostolokul, némelyeket

prófétáku, hogy az Ő sokféle ajándékát elvehessék. Az őskeresztíyén gyülekezet és utánna a református gyülekezetben is a gyülekezeti Ige hirdetésben történik a kijelentett Ige hirdetésc. Ennek két vonása kell legyen: a profétai, amelytől függ az Ige hirdetés frissesége és a gyülekezet szükségleteinek szóló isteni üzenet volta, másfelől a tanítói, amely a gyülekezet tudatában tartja a kijelentés változhatatlan kincseit.

Ha az Ige hirdetésben van személyes hit, alázatos és háládatos szív, hogy Isten őt a maga Igéjének tolmácsává tette, akkor lehet csak Isten titkainak sáfára.

A harmadik előadás címe: *A látható Ige*. Augustinus meghatározása, hogy a sakramentum a látható Ige, helyes, mert hatása ugyanaz, mit a kijelentett és hirdetett Igének és épen úgy szól hozzánk, mint a hirdetett Ige. Benne nem szavakban érkezik hozzánk az Ige, hanem látható jegyekben. De mégis mi az, amiben különbözik az Ige többi megjelenési formáitól?

A látható Igében is az élő Isten szól hozzánk. Az Ige hirdetésre minden különösebb előjog nélkül, csupán a jó rend kedvéért van rábízva a sakramentum kiszolgáltatása. Ő is csak vendég a királyi vendégségben, mint a többi és az Úrtól veszi ő is. Erre figyelmeztet mindannyiszor a szereztetési Ige. A sakramentumban az Ige a fontos és hozzájárulékok a víz, a bor, a kenyér.

Tartalmitag a hirdetett Ige és a látható Ige között nincs különbség. De a sakramentumnak egyik sajátossága, hogy mindenikben sűrítve jelenik meg az Ige és éppen a kijelentett Ige központi igazsága: „Az Ő tulajdon Fiának nem kedvezett, hanem Őt mindnyájunkért odaadta“. Ez a hirdetett Igének is a központi mondanivalója, a kereszt titka és erről beszél a kereszttség vize, az úrvacsora megtört kenyere és bora. A látható Ige így biztosítja a kijelentett Igének helyes felfogását és ébren tartja a látható Igét.

A látható Ige belső emberünkhöz szól. A testi út, amelyen keresztül odajut az Ige valóságát domborítja ki, hogy az Ige testestől-lelkestől, tehát egész valónkban szólít meg minket. Másfelől a látható Ige elé ki kell állanunk, engedelmes és vágyakozó lélekkel el kell vennünk a jegyeket. A látható Ige körül így valósul meg a hívők közössége és az egyház a legjobban látható a sakramentumokkal élő, hívő gyülekezetben.

Mi, az Ige hivatásos szolgálói, lelkipásztorok, számon kell tartasuk, hogy van látható Ige, ahol maga Krisztus áll a gyülekezet elé az általa rendelt szent jegyek beszédével és kipótolja Ige hirdetésünk hiányosságait és szól arról, amiről mi sokszor hallgatunk, örök szeretetéről, mely által bűnbocsánat és örökélet fakad számunkra. Ezért elsősorban mi vagyunk felelősek a sakramentumok helyes kiszolgáltatásáért, nekünk kell felemelnünk a szavunk ha egyesek kimennek az úrvacsora vétele elől és megvetik azt.

Mind három előadás és az azok nyomán bizonyára lefolyt megbeszélés áldott lelki épülést jelenthettek a résztvevőknek és nagy figyelmeztetéseket tartalmaznak az Ige egyháza lelkipásztorinak a számára.

O. L

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély“ Irattérjlesztésében.

Andrási Tivadar: Jézus. ára 4.— P.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. Synoptikus I. kötet 6·50 P, II. kötet 6.— P, III. kötet 6.— P, IV. kötet 7.— P. Mind a négy együtt 24.— P. — Kapható még az Ap. Csel. magyarázatának I-ső kötete, ára 10.— P.

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Nagy Mózes E.: A nő az Ige mérlegén. 30 f.

„ **A négyes.** 30 fillér.

„ **Levelező nagyasszonyok.** 30 f.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal, ára 6.— P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —10 P.

IKE Jelvény. 80 fillér.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség?
ára 10 fillér.

A mi dalaink. VII-ik, legújabb kiadás, ára 1·20 P.

Zengjen Hálaének. X-ik kiadás (sajtó alatt).

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 10 fillér.

Bántó Tercsi: Ibolyavirág. Kis színdarab
gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára
20 fillér.

Két színdarab. 1 — P.

Debreczeni László: A mi művészetünk.

(Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély“ kiadása, 130 ol-
dal, több, mint 50 illusztrációval. ára 3·— P. Egy-
szerűbb kiadás ára 2·— P.

Fiers Elek: Isten pénzügyei. III. kiadás, 30 f.

Mózes A.: Szabó Sári néni. II. kiadás, 40 f.

Ráday Pál: Lelki hódolás. Imakönyv, ára füzve
2·50, kötve 12·— P.

„Tartassanak könyörgések“. Imádságok a
hadbavonultakért. 1·— P.

Stickelberger: A reformáció hősei.

ára füzve 6·— P. kötve 8·— P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható
vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében.
A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden
még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Kará-
csony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor“
könyvkereskedés és a „Studium“ kiadványai eredeti bolti
árakon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mon-
dásos képeslapok nagy választékban kaphatók.

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.
Csekkzámla száma: 72.276.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos.